

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/303838667>

Фигуративни и фразеолошки значења и транзитивизацијата на непрефиксираните едноаргументски глаголки предикати во битолскиот говор

Article · December 2011

CITATIONS

0

READS

8

1 author:

Violeta Janusheva

University "St. Kliment Ohridski" - Bitola

95 PUBLICATIONS 31 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Accentual units and clitic expressions [View project](#)

Culture Bound Concepts and Allusions in Translation [View project](#)

ГОДИНА VII
БРОЈ 7
Битола
Декември 2011

ХОРИЗОНТИ
МЕЃУНАРОДНО НАУЧНО СПИСАНИЕ
НА УНИВЕРЗИТЕТОТ "СВ.КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"-БИТОЛА

Универзитет "Св.Климент Охридски" - Битола

Издавач: Универзитет "Св.Климент Охридски"-Битола
За издавачот: проф. д-р Златко Жоглев, ректор

Меѓународен уредувачки одбор:

проф. д-р Пере Аслимоски, Универзитет „Св.Климент Охридски“- Битола,
Република Македонија
проф. д-р Таки Фити, Универзитет „Св.Кирил и Методиј“- Скопје,
Република Македонија
проф. д-р Јоаким Вергес, Автономен Универзитет-Барселона, Шпанија
проф. д-р Себастијан Кемпген, Универзитет во Бамберг, Сојузна Република
Германија
проф. д-р Марија Серафимова-Карапеткова, Југозападен универзитет
„Неофит Рилски“-Благоевград, Република Бугарија
проф. д-р Љупчо Трпезановски, Универзитет „Св.Климент Охридски“-
Битола, Република Македонија
проф. д-р Миле Стојчев, Универзитет во Ниш, Република Србија
проф. д-р Џемал Талуг, Универзитет во Анкара, Република Турција
проф. д-р Томаж Толаци, Универзитет во Марибор, Република Словенија
проф. д-р Костадин Василев, Универзитет за прехранбени технологии-
Пловдив, Република Бугарија
проф. д-р Јовица Јовановиќ, Универзитет во Ниш, Република Србија
проф. д-р Миле Станковски, Универзитет „Св.Кирил и Методиј“-Скопје,
Република Македонија

Редакциски одбор:

проф. д-р Пере Аслимоски, проректор
проф. д-р Сашо Атанасоски, проректор
проф. д-р Љупчо Трпезановски, проректор
проф. д-р Јованка Тутеска, проректор
м-р Офелија Христовска, генерален секретар

уредник: м-р Елена Китановска-Ристоска

ISSN 1857- 6206

Печати: АД "Киро Дандаро"-Битола, тираж: 300 примероци

м-р Богданчо Гогов, <i>Ставовите на учениците за криминалитетот во средните училишта во Скопје</i>	615
д-р Добри Петровски, <i>Равој на наставничките кадри</i>	625
м-р Александар Котевски, <i>Модел на интелигентен систем на учење</i>	633
Dmytro Zubov, PhD <i>Representative systems in vitagen education. Application aspect</i>	641
д-р Даниела Андоновска-Трајковска, <i>Описменувањето и факторите на интеракција во развојот на критичката писменост</i>	655
м-р Милена Пејчиновска, <i>Учење преку истражување и видови на прашања што иницираат што иницираат проблемски ситуации во процесот на формирање георгафски поими во наставата по Запознавање на околината, природа и општество</i>	667
м-р Силвана Нешковска, <i>Основни одлуки на говорниот чин заблагодарување</i>	679
м-р Лела Ивановска, <i>Ниво на знаење за основните функции на менаџментот на англиски јазик кај студентите на ФАМИС</i>	689
м-р Милена Касапоска-Чадловска, <i>Придавските функции на партиципот на презент во францускиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик</i>	695
д-р Светлана Јакимовска, <i>Терминолошки особености на македонските правни текстови и нивно преведување на француски јазик</i>	705
д-р Виолета Јанушева, <i>Фигуративни и фразеолошки значења и транзитивизацијата на непрефиксираните едноаргументски глаголски предикати во битолскиот говор</i>	715
Mg. sc. Amira Džibrić, <i>The manner of expression of grammatical meaning of the word in the Bosnian language</i>	725
м-р Весна Трајковска, д-р Саше Герасимоски, <i>Англицизмот „сајбер“ како деривативен префикс во зборови од областа на безбедноста во македонскиот јазик</i>	735
м-р Татјана Крстевска-Ковачевска, <i>Аудиален-предмузички развој на децата</i>	747

**ФИГУРАТИВНИ И ФРАЗЕОЛОШКИ ЗНАЧЕЊА И
ТРАНЗИТИВИЗАЦИЈАТА НА НЕПРЕФИКСИРАНИТЕ
ЕДНОАРГУМЕНТСКИ ГЛАГОЛСКИ ПРЕДИКАТИ ВО
БИТОЛСКИОТ ГОВОР⁵⁷³**

д-р Виолета Јанушева

Педагошки факултет - Битола,

vjanuseva@yahoo.com

Апстракт

Овој труд претставува дел од проектот „Глаголскиот вид (аспектот) во македонскиот јазик“ под раководство на проф. д-р Људмил Спасов. Во трудот се прикажува моделот на транзитивизација на непрефиксирани едноаргументски глаголски предикати во битолскиот говор, а акцентот е ставен на фигуративните и фразеолошки значења поврзани со процесот. Во трудот се укажува на влијанието на битолскиот дијалект на влашкиот јазик врз оваа појава, но и на нејзиниот сопствен развој.

Клучни зборови: транзитивизација, фигуративни и фразеолошки значења

Abstract

This article is a part of the project “Verb aspect in the Macedonian language” managed by Prof. Ljudmil Spasov, PhD. In the article the model of transitivity of unprefixated one-argument verb predicates in the Bitola dialect is presented, and the figurative and the phraseological meanings which are connected with this model are stressed. In the article the influence of the Bitola dialect of Vlach Language on this phenomenon is showed as well as its own evolution.

Keywords: transitivity, figurative and phraseological meanings

⁵⁷³ изворен научен труд

Транзитивизацијата⁵⁷⁴ на интранзитивните глаголски предикати (употреба на првобитно непреодни глаголи во преодни контексти) е суштествена појава за македонскиот стандарден јазик. Таа го покажува проширувањето на аргументската структура на наследените едноаргументски предикати и на нивната семантика⁵⁷⁵. На синтаксичко рамниште се гледаат резултатите од процесот случен на семантичко ниво.

Предмет на испитување се фигуративните и фразеолошки значења поврзани со оваа појава. Голем дел од фигуративните и фразеолошките значења се развиваат во процесот на транзитивизација, односно фигуративното и фразеолошкото значење се градат од ТС. Но, исто така, голем е бројот на фигуративните и фразеолошки значења кои од ОС се пренесуваат во ТС (ОС имаат фигуративно или фразеолошко значење). Овие значења, покрај другите кои се развиваат во процесот на транзитивизација, се многу битни и во трудот се наведуваат за да се покаже дека не се поддржани од родените зборуваачи на битолскиот дијалект на влашкиот јазик, а тоа пак е доказ за сопствениот развој на појавата во битолскиот говор и пошироко во стандардниот јазик. Во сите контексти присутна е фактитивизација⁵⁷⁶.

Анализата поаѓа од предикатско-аргументската структура на реченицата⁵⁷⁷ и е ограничена на двата главни аргумента - подметот и предметот. Во одредени контексти се наведува и третиот аргумент, кој може да е задолжителен/незадолжителен член, за да се изрази

⁵⁷⁴ Во трудовите кои ја испитуваат оваа појава се истакнува влијанието на балканските несловенски јазици, пред сè, на ароманскиот јазик, а индикативни, во оваа смисла, се југозападните македонски говори, особено битолскиот говор во кој појавата доаѓа до целосен израз, в. Б. Конески (1986, 1987), О. Јашар-Настева (1990), Б. Видоески (1985), Љ. Спасов (1981), В. Јанушева (2004, магистерски труд и 2009)

⁵⁷⁵ в. В. Јанушева. (2009). Транзитивизација на непрефиксираните едноаргументски глаголски предикати во македонскиот јазик, во говорот на Битола и Битолско. Хоризонти, V, 5, стр. 401-409. Битола: Универзитет „Св. Климент Охридски“

⁵⁷⁶ Фактитивизацијата што се случува во процесот на транзитивизација не се разгледува во трудот, в. Е. Бабамова. (2000, стр. 197-204) и В. Јанушева, магистерски труд

⁵⁷⁷ За предикатско-аргументската структура на реченицата, в. В. Јанушева. (2009)

значењето на контекстот. Во анализата важна е улогата на прагматичкиот контекст⁵⁷⁸.

Транзитивизацијата на инхоативните, терминативните и моментните предикати, кои се предмет на анализа во трудот, налага предвид да се земе и семантичката теорија за глаголскиот вид⁵⁷⁹.

Во трудот се анализираат само покарактеристичните примери за да се илустрира појавата и да се покажат фигуративните и фразеолошки значења. Се разгледува: **ОС** (основна структура), **ТС** (трансформирана структура. Во **ТС** се разгледува ДП/ТП (предикатот е двоаргументски или триаргументски), **Фиг.** и **Фраз.** (фигуративни или фразеолошки значења кои во тој процес се развиваат или се пренесуваат од **ОС** во **ТС**), **А** (авансирање на аргументите⁵⁸⁰), **МА** (маркираност на аргументите, аргументот е +/-живо суштество > +/-ж, **ПО**: предлошки објект, **Прост.** **О**: просторна определба), **У** (фреквенција на употреба од родените зборувачи на битолскиот говор, **ПБО** > прифатливо без ограничување, **ПСО** > прифатливо со ограничување), **ПК** (прагматички контекст, не е опишан во контекстите каде се подразбира), **П** (поддршка од родените зборувачи на битолскиот дијалект на влашкиот јазик). Значењата на глаголите се дадени според РМЈ⁵⁸¹. Контекстите се дадени така како што се изговараат во битолскиот говор.

ИНХОАТИВНИ ПРЕДИКАТИ

Дувне: **фиг.:** **ОС:** Ветро дувна; **ТС:** Ветро го дувна; **ТС:** ДП, синоним: *изматуфи*, **фраз.:** **МА:** прв -ж, втор +ж; **У:** ПБО; **П:** да; **ОС,** **ТС,** **МА,** **У,** в. **Дувне:** **ТС:** ДП, синоним: *настине*; **П:** да;

Кукне: 3. **фиг.** во клетви; **ОС:** Таа кукна; **ТС:** Го кукна; **ТС:** ДП, синоним: *роди*, **фиг.:** **МА:** прв +ж, втор +ж; **У:** ПСО; **П:** не;

⁵⁷⁸ За **ПК**, в. В. Јанушева. (2009); Д. Кристал. (1985). Енциклопедијски речник модерне лингвистике. Прев. И. Клаји и Б. Хлебец. Београд: Нолит

⁵⁷⁹ За семантичката теорија за глаголскиот вид, в. С. Каролак (1997, 2000), Љ. Спасов (1996-2005), И. Пановска-Димкова (1997-2003), С. Тофоска (1997-2005), В. Јанушева (2005, 2009). Во трудот таа не се разгледува, само се укажува на семантичките операции што се случуваат во процесот на транзитивизација

⁵⁸⁰ Авансирањето на аргументите што се случуваат во процесот на транзитивизација, се обележува во контекстите каде се јавува, но не се разгледува во трудот, в. В. Јанушева. (2009, стр. 401-409)

⁵⁸¹ в. Речник на македонскиот јазик со српскохрватски толкувања. (1986)

Легне: I фраз., II 3. попушти, смири се, **фиг.;** **ОС:** Работата легна; **ТС:** Ја легна работата; **ТС:** ДП, синоним: *смири, фиг.;* **МА:** прв +ж, втор -ж; **У:** ПБО; **ПК:** Активности, дејства околу кои страстите се смириле; **П:** да, повозрасни: не;

ОС: Легна на брашното; **ТС:** Ја легна на брашното; **ТС:** ТП, синоним: *смири, фиг., фраз.;* **МА:** прв +ж, втор +ж, трет +ПО/Прост. О; **У:** ПБО; **ПК:** Личност која под притисок попушта, се смирува; **П:** не;

ОС: Легна (од котек, од мање); **ТС:** Го легна (од котек, мање); **ТС:** ДП/ТП, синоним: *претена, фиг.;* **фраз.;** **МА:** прв +ж, втор +ж, трет +/-ПО; **У:** ПБО; **П:** не;

ОС: Легна на банка; **ТС:** Го легна на банка; **ТС:** ТП, синоним: *спружи, фраз.;* **МА:** прв +ж, втор +ж, трет +Прост. О; **У:** ПБО; **П:** не;

ОС: И за чудо таа легна; **ТС:** И за чудо ја легна; **ТС:** ДП, парафраза: *стапи во интимни односи, фиг.;* **фраз.;** **МА:** прв +ж, втор +ж; **ПК:** Харизма, моќ, шарм на личност од машка пол да убеди личност од спротивен пол да стапи во интимни односи; **П:** не; Фразеолошките споеви се актуализирани врз познат модел, в. умре, РМЈ.

Нурне: Фиг.; **ОС:** Нурна со глата; **ТС:** Ја нурна глата; **ТС:** ДП, синоним: *засрами, фиг.;* **А** на ПО до ДО (директен објект); **МА:** прв +ж, втор -ж; **У:** ПБО; **П:** не;

Падне: Фраз.; **ОС:** Чекај има време косата (од глата) ќе ти падни; **ТС:** Чекај има време косата (од глата) ќе ти ја падни; **ТС:** ДП/ТП, синоним: *измачи, изеде, фраз.;* **МА:** прв +ж, втор -ж, трет +/-ПО; **У:** ПБО; **П:** не;

ОС: Падна под маса; **ТС:** Го падна под маса; **ТС:** ТП, синоним: *истијани, фраз.;* **МА:** прв +ж, втор +ж, трет +Прост. О; **У:** ПБО; **П:** не;

ОС: Падна од смеа/смеене, работа/работење; **ТС:** Го падна од смеа/смеене, работа/работење; **ТС:** ТП, синоним: *пресмее, преработи, фраз.;* **МА:** прв +ж, втор +ж, трет +ПО; **У:** ПБО; **П:** да, повозрасни: не;

ОС: Падна на испит; **ТС:** Го падна на испит; **ТС:** ДП/ТП, синоним: *не положи, фиг., фраз.;* **МА:** прв +ж, втор +ж, +/-ПО; **У:** ПБО; **П:** да, повозрасни: не;

ОС: Хитлер нареди да падне Британија на колена; **ТС:** Хитлер нареди да ја паднат Британија на колена; **ТС:** ДП/ТП, синоним: *покори, фиг.;* **МА:** прв +ж, втор +ж, +/-Прост.О; **У:** ПБО; **П:** не; (пример од документарна програма на ТВ).

'Рѓоса: **ОС:** Тој 'рѓоса; **ТС:** Го 'рѓоса; **ТС:** ДП, синоним: *извалка, фраз.;* **МА:** прв +ж, втор +ж; **У:** ПБО; **П:** млади да, повозрасни: не;

ТЕРМИНАТИВНИ ПРЕДИКАТИ

Дувне; **ОС:** Дувна во свеќите; **ТС:** Ги дувна свеќите; **ТС:** ДП, синоним: *изгасне*, **фраз.;** **А** на ПО до ДО; **МА:** прв +ж, втор -ж; **У:** ПБО; **П:** да;

Умре: 2. **фиг.** престане да постои, исчезне; **ОС:** Чаршијата умре; **ТС:** Ја умреа чаршијата; **ТС:** ДП, парафраза: *престане да постои*, **фиг.;** **МА:** прв +ж, втор -ж; **У:** ПБО; **ПК:** Чаршијата се модернизирала и го изгубила својот дух и своето обележје; **П:** да;

Цркне: 3. **фиг.:** умре, пукне; **ОС:** Моторо цркна; **ТС:** Го цркна моторо; **ТС:** ДП, парафраза: *престане да работи*, **фиг.;** **МА:** прв +ж, втор -ж; **У:** ПБО; **П:** не;

ПРЕДИКАТИ СО -Н (Кк + См) ИНХОАТИВЕН/ТЕРМИНАТИВЕН ПРЕДИКАТ > МОМЕНТНО ДЕЈСТВО

Свирне; **ОС:** Свирна; **ТС:** Го свирна; **ТС:** ДП, синоним: *удри*; **МА:** прв +ж, втор +ж; **У:** ПБО; **П:** не;

Цркне: 2. **разг.** пукне, прсне; **ОС:** Гумата цркна; **ТС:** Ја цркна гумата; **ТС:** ДП, синоним: *пукне*, **разг., фиг.;** **МА:** прв +ж, втор -ж; **У:** ПБО; **П:** не;

ПРЕДИКАТИ СО -Н (Км + См) > ПРЕКУ ОБРАТНА СЕМАНТИЧКА ДЕРИВАЦИЈА⁵⁸² > ИНХОАТИВЕН/ТЕРМИНАТИВЕН ПРЕДИКАТ

Кркне: кркне, писне, зуцне; **ОС:** Кркна; **ТС:** Го кркна; **ТС:** ДП, синоним: *замолчи*, **фиг.;** **МА:** прв +ж, втор +ж; **У:** ПБО; **П:** не;

ОС: Кркна од ракичето/парите; **ТС:** Го/Ги кркна ракичето/парите; **ТС:** ДП, синоним/парафраза: *допие/зеде (успеа да стигне до нив)*, **фиг.;** **А** на ПО до ДО; **МА:** прв +ж, втор -ж; **У:** ПБО; **П:** не;

Пукне: 3. **фиг.;** 4. **фиг.:** умре; **ОС:** Ке пукни ако не му кажи; **ТС:** Ке го пукни ако не му кажи; **ТС:** ДП/ТП, синоним: *умре*, **фиг.;** **МА:** прв +ж, втор -ж, трет +/-зависносложена дел-реченица; **У:** ПБО; **ПК:** Некој постојано зборува и моли да му биде откриена некоја тајна; **П:** не;

ОС: Пукна дур не му врати; **ТС:** Го пукна дур не му врати; **ТС:** ДП/ТП, синоним: *умре*, **фиг.;** **МА:** прв +ж, втор +ж, трет +/-

⁵⁸² За обратна семантичка деривација и за другите посложени семантички операции, в. Јанушева, магистерски труд

зависносложена дел-реченица; У: ПБО; ПК: Презема активности со цел да се одмазди; П: не;

ОС: Глата му пукна; ТС: Му ја пукна глата; ТС: ДП, синоним: *умре, здоболе, фраз.*; МА: прв +ж, втор -ж; У: ПБО; ПК: Некој постојано зборува за нешто; П: не;

ОС: Гаоло пукна; ТС: Го пукна гаоло; ТС: ДП, синоним: *заинаети се, фраз.*; МА: прв +ж, втор +ж; У: ПБО; ПК: Тврдоглав човек; П: не;

ОС: Пукна (од смеа/смеење, работа/работење, јадење, пиење); ТС: Го пукна (од смеа/смеење, работа/работење, јадење, пиење; ТС: ДП/ТП, синоним: *пресмее се, преработи се, прејаде се, претие се, фраз.*; МА: прв +ж, втор +ж, +/-ПО; У: ПБО; П: не;

ОС: Пукна (од одење, седење, шиење, мислење, пишење, шетање, свирење); ТС: Го пукна (од одење, седење, шиење, мислење, пишење, шетање, свирење); ТС: ДП/ТП, синоним: *умори (од одење - изнаоди се, седење - изнаседи се), шиење - изнашие се, мислење, пишење - изнапишува се, шетање - изнашета се, свирење - изнаспири се, фраз.*; МА: прв +ж, втор +ж, +/-ПО; У: ПБО; П: не;

ОС: Пукна (од испитвање); ТС: Го пукна (од испитвање); ТС: ДП/ТП, синоним/парафраза: *умори (од испитување)/долго темелно испитува, фраз.*; МА: прв +ж, втор +ж, +/-ПО; У: ПБО; П: не;

ОС: Душата ми пукна; ТС: Ми ја пукна душата; ТС: ДП, синоним: *изнервира, измачи, фраз.*; МА: прв +ж, втор -ж; У: ПБО; П: не;

Кога во ОС и ТС како трет аргумент се јавува со тоа + глаголска именка, тогаш значењето се менува: *постојано зборува за нешто што било ветено, планирано, замислено, а сè уште не е реализирано.*

ОС: Пукна (со то одењето); ТС: Го пукна (со то одењето); ТС: ДП/ТП, парафраза: *постојано зборува за местото каде било планирано или ветено да се оди, фраз.*; МА: прв +ж, втор +ж, трет +/- (со то одењето).

Во овие примери *пукне* се јавува во перифрастични конструкции како синсемантичен предикат, конститутивен член на сложени предикатски изрази. Членовите на овие перифрастични конструкции се тесно поврзани меѓу себе, односно сраснати при што се образуваат фразеолошки изрази. Овој модел е актуализиран врз познатиот модел со глаголот *умре*. Во битолскиот говор *пукне*, како и *умре* и *падне*, не ја губи вредноста од лексичка гледна точка и самостојно може да функционира во исказот и да е носител на лексичкото значење на целиот израз, затоа што е релевантна говорната ситуација, така што секогаш се знае за што станува збор и нема двојни толкувања. Во оваа смисла ПО не е задолжителен член. Со таква ТС *пукне* може да се јави

со голем број глаголски именки. Се гледа дека *пукне* во овие модели развива синонимни врски со автосемантичните глаголски предикати.

Контекстите каде се јавуваат синонимните форми со автосемантичните глаголи означуваат дека дејството се врши во зголемена мера или дека дејството трае подолго време: *Го пукна (од пиење)*, со значење: *го направи да пукне од пиење*, односно *го направи да се препие* и *Го пукна (од седење)*, со значење: *го направи да пукне од седење*, односно *го направи, го натера да седи долго време*. Значењето се подразбира од говорната ситуација.

Кога во ОС и ТС се јавува **со тоа + глаголска именка**, тогаш значењето се менува: *постојано зборува за нешто што било планирано или ветено* и сл. Значењето се објаснува на следниов начин:

Ме пукна (со то бојадисвањето): Ми злодеа од неговото бојадисување - тој постојано бојадисува; Ми злодеа од неговото бојадисување - тој постојано зборува само за тоа; Ме натера/направи да бојадисувам подолго време и поради тоа ми злодеа;

Тропне; ОС: Тропна на тапано; ТС: Го тропна тапано; ТС: ДП, синоним: *озборува*, **фиг.**; А на ПО до ДО; МА: прв +ж, втор -ж; У: ПБО; П: не; ОС: Тропна со чантата (на каучо); ТС: Ја тропна чантата (на каучо); ТС: ДП/ТП, синоним: *стави*, **фиг.**; А на ПО до ДО; МА: прв +ж, втор -ж, трет +/- Прост. О.; У: ПБО; П: не;

ОС: Детето тропна; ТС: Го тропна детето; ТС: ДП, парафраза: *остави некому без да праща*, **фиг.**; МА: прв +ж, втор +ж; У: ПБО; П: не;

ПРЕДИКАТИ СО -Н > МОМЕНТНО ДЕЈСТВО

Кркне; ОС: Кркна од пијачката; ТС: Ја кркна пијачката; ТС: ДП, синоним: *истие во еден момент*, **фиг.**; А на ПО до ДО; МА: прв +ж, втор -ж; У: ПБО; П: не;

Пукне: 3. **фиг.**; ОС: Тој пукна; ТС: Го пукна; ТС: ДП, синоним: *удри*; МА: прв +ж, втор +ж; У: ПБО; П: не; ***Рсне, тропне, штракне, шланне** со иста ОС, ТС, МА, У и П, в. пукне.

ЗАКЛУЧОЦИ

Прашањето за вторичната преодност длабоко го засега глаголскиот систем на македонскиот јазик. Преку поддршката на контекстите од родените зборувачи на битолскиот дијалект на влашкиот јазик и преку фреквенцијата на употреба од зборувачите на битолскиот говор се

потврди претпоставката дека во говорот на Битола и Битолско, оваа појава е отидена понапред и во однос на битолскиот дијалект на влашкиот од каде е дојдена побудата и во однос на стандардот. Во битолскиот културен идиом треба да се бараат поттиците за ширење на оваа појава во стандардниот јазик.

Анализираните предикати ја прошируваат својата структура и стануваат двоаргументски или триаргументски. Во најголем број случаи во говорната ситуација на површинско рамниште се јавуваат само кратката заменска форма и предикатот, зашто говорната ситуација е релевантна за контекстот така што секогаш се подразбира за што станува збор и нема двојни толкувања, иако има и такви предикати кои задолжително бараат присуство на третиот аргумент за да го изразат своето значење.

Во процесот на транзитивизација на едноаргументските глаголски предикати се случуваат посложени семантички операции (предикати со -и составени од $K_k + C_m >$ инхоативен или терминативен предикат, но означуваат моментно дејство така што се развиле синонимни форми, од кои едната има семантика на момент, а другата семантика на континуум), в. *сврне*. Исто така, поголем е бројот на предикати со -и, кои преку обратна семантичка деривација покажуваат инхоативен или терминативен предикат, в. *крне*, *пукне*.

Анализата покажува дека во многу голем степен се збогатуваат семите на глаголите, односно во процесот на транзитивизација се развиваат голем број фразеолошки и фигуративни значења или тие од ОС се пренесуваат во ТС, но не се познати кај зборувачите на дијалектот од каде е дојдена побудата, а поограничено се јавуваат во стандардот. Приватните медиуми и прозата на афирмираните битолски писатели го актуализираат овој модел. Се гледа дека голем број контексти во кои се развиваат фигуративни или фразеолошки значења не се поддржани од родените зборуваачи на битолскиот дијалект на влашкиот јазик. На пример, во сите комбинации се употребува *умре*, а истите контексти со *пукне* и *надне* воопшто не се поддржуваат. Контекстите припаѓаат на неофицијалното општење, но сепак, се случува, иако поограничено, и во официјалното општење да навлегуваат контексти од овој тип.

Генерациските разлики меѓу анкетираниите зборуваачи на битолскиот дијалект на влашкиот јазик, во смисла на окружувањето, потеклото, образованието и личното чувство што го имаат како родени зборуваачи на битолскиот дијалект на влашкиот јазик, покажуваат дека на поголем број помлади зборуваачи на битолскиот дијалект на влашкиот јазик на

возраст до 25 години им се познати некои од моделите (а не им се познати на повозрасните) што ги развиваат родените зборуваачи на битолскиот говор, а тоа покажува дека овие модели стануваат дел од нивниот јазичен израз.

Од анализата не можат да се изведат строги правила во однос на поддршката и не е исклучена можноста анализата да изгледа поинаку во иднина, но сепак, овие резултати се евидентни и доволно јасно зборуваат за сопствениот развој на појавата во битолскиот говор од каде се шират поттиците за навлегување на оваа појава и во стандардниот јазик.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Бабамова, И. (2000). За фактивните компоненти во морфолошката структура на предикатите во македонскиот и францускиот јазик, стр. 205-216. Македонски јазик, XLVIII-L. Скопје
- Видоски, Б. (1985). Битолскиот говор, стр. 11-45. Прилози на МАНУ, X, 2. Скопје
- Голомб, З. (1970). За механизмите на словенско-романските односи на Балканскиот Полуостров, стр. 5-18. Македонски јазик, XXI. Скопје
- Димитровски, Т., Корубин, Б., Стаматоски, Т. (1986). Речник на македонскиот јазик со српскохрватски толкувања, ред. Б. Конески. Скопје: Македонска книга и Графички завод „Гоце Делчев“
- Јанушева, В., Спасов, Љ. (2003). За некои поинтересни случаи на проширување на валентноста на едноаргументските предикати во македонскиот јазик (врз примери од Битола и Битолско), стр. 237-253. 29 Научна конференција на 35 СМЈЛК. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“
- Јанушева, В. (2004). Транзитивизација на непрефиксираните едноаргументски глаголки предикати во македонскиот јазик, во говорот на Битола и Битолско. Скопје: магистерски труд
- Јанушева, В. (2004). Изразување на видскиот момент кај глаголите во битолскиот македонски говор во споредба со битолскиот влашки говор, стр. 373-378. 31 Научна конференција на 37 СМЈЛК (електронска верзија). Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“; (2005), стр. 29-23. Документи, II, 2 (6). Скопје: Унија за култура на Власите од Македонија

- Јанушева, В. (2009). Транзитивизација на непрефиксираните едноаргументски глаголски предикати во македонскиот јазик, во говорот на Битола и Битолско, стр. 401-409. *Хоризонти V*, 5. Битола: Универзитет „Св. Климент Охридски“
- Јанушева, В. (2010). Авансирање, односно рехиерархизација на аргументите при транзитивизација на непрефиксираните едноаргументски глаголски предикати во битолскиот говор, стр. 459-467. *Хоризонти VI*, 6. Битола: Универзитет „Св. Климент Охридски“
- Јашар-Настева, О. (1990). Местото на македонскиот јазик во балканската јазична средина, стр. 22-25. Предавања на 22 СМЈЛК. Скопје
- Каролак, С. (1994) - Karolak, S. (1994). Le concept d' aspect et la structure notionnelle du verbe. *Stydia kognitywne*, 1, p. 21-24. Скопје
- Конески, Б. (1986). Историја на македонскиот јазик, стр. 167-203. Скопје: Култура
- Конески, Б. (1987). Граматика на македонскиот литературен јазик, дел I и II. Скопје: Култура
- Кристал, Д. (1985) - Kristal, D. (1985). Енциклопедијски речник модерне лингвистике. Прев. И. Клајн и Б. Хлебец. Београд: Нолит
- Минова-Гуркова, Л. (1994). Синтакса на македонскиот стандарден јазик. Скопје: Радинг
- Спасов, Љ. (1981). Преодноста на глаголите во македонскиот јазик. Скопје: докторска дисертација
- Спасов, Љ. (1982). Поглед во јазикот. Скопје: Современост
- Спасов, Љ. (1987). Метајазички правила на преодноста (транзитивноста) на македонскиот глагол од гледна точка на глаголската валенција, стр. 141-149. *Македонски јазик*, XXXVIII-XXXIX. Скопје
- Спасов, Љ. (1988). Категоријата преодност во југозападните македонски говори, стр. 136-141. Јазичните појави во Битола и Битолско денеска и во минатото. Скопје: МАНУ
- Спасов, Љ. (1997). Дефиниции на видските (аспектните) конфигурации во македонскиот јазик, стр. 31-36. Предавања на 29 СМЈЛК. Скопје
- Пановска-Димкова, И. (2003). Хабитуалната видска конфигурација во македонскиот јазик. Скопје: докторска дисертација